

Oral and Documentary History of the "Printing and Reproduction" Function of the Cultural Unit of the Islamic Revolution Martyr Foundation in Behshahr City regarding the Martyrs of the Sacred Defense (1980-1988)

Seyyed MohammadJ Ghorbi*

1- Master's Degree Graduate, Researcher of the History of Revolution and the Thoughts of Muslim Thinkers, Iran

Abstract: The Martyr Foundation, as a revolutionary institution dedicated to addressing the issues of martyrs during the Holy Defense era, had various units to support the families of martyrs and promote the teachings of the Holy Defense. These units utilized all available capacities to develop a culture of sacrifice and martyrdom in both quantity and quality. One of the active units of the Islamic Revolution Martyr Foundation of Behshahr in the field of propaganda and promotion of the culture of martyrs was the "Cultural Unit", and the citizens of Behshahr witnessed the cultural productions and various publications of this unit, which were used in the gatherings and ceremonies of the martyrs. The "Printing and Reproduction" department, as one of the functional areas of the Cultural Unit of the Martyr Foundation of Behshahr, worked in the field of preparation and provision of the writings of the martyrs. Considering the importance of this section in the culturalization of the values of the Sacred Defense and the institutionalization of the culture of martyrdom, the present article, with a descriptive approach and the application of library studies and oral history interviews, attempts to answer this question: What activities has the Printing and Reproduction Department of the Cultural Unit of the Islamic Revolution Martyr Foundation of Behshahr City carried out in producing documents related to the martyrs of the Sacred Defense (1980-1988)? The findings show that the Printing and Reproduction Department of the Cultural Unit of the Martyr Foundation took numerous measures in reproducing the wills and biographies of the martyrs, printing poems and cultural manuscripts of the martyrs, producing tracts and brochures related to the war and the martyrs, producing color posters, and printing advertisements and announcements for the martyrs' ceremonies.

Key Words: Islamic Revolution Martyr Foundation, Sacred Defense, Behshahr County, Cultural Unit, Martyrs' Wills, Martyrs' Biographies, Color Posters.

تاریخ شفاهی و اسنادی عملکرد «چاپ و تکثیر» واحد فرهنگی بنیاد شهید انقلاب اسلامی بهشهر در رابطه با شهدای دفاع مقدس (۱۳۵۹-۱۳۶۷)

سید محمدجواد قربی *

۱- کارشناسی ارشد اندیشه سیاسی اسلام، پژوهشگر تاریخ انقلاب و اندیشه متفکران مسلمان، ایران

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۷/۲۱ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۹/۱۸

چکیده

بنیاد شهید به عنوان یک نهاد انقلابی مرتبط با مسائل شهدا در دوران دفاع مقدس، دارای واحدهایی مختلف برای خدمت‌رسانی به خانواده شهدا و ترویج معارف دفاع مقدس بود که از تمامی ظرفیت‌های موجود برای توسعه کمی و کیفی فرهنگ ایشار و شهادت بهره می‌گرفتند. یکی از واحدهای فعال بنیاد شهید انقلاب اسلامی شهرستان بهشهر در زمینه تبلیغ و ترویج فرهنگ شهدا «واحد فرهنگی» بود که شهروندان بهشهر شاهد تولیدات فرهنگی و منشورات متنوع این واحد بودند که در مجالس و مراسم شهدا مورد بهره‌برداری قرار می‌گرفت. بخش «چاپ و تکثیر»، به عنوان یکی از حوزه‌های عملکردی واحد فرهنگی بنیاد شهید شهرستان بهشهر، در زمینه تهیه و تدارک مکتوبات شهدا فعالیت می‌کرد. با توجه به اهمیت این بخش در فرهنگ‌سازی ارزش‌های دفاع مقدس و نهادینه‌سازی فرهنگ شهادت، مقاله حاضر، با رویکرد توصیفی و کاربست مطالعات کتابخانه‌ای و مصاحبه‌های تاریخ شفاهی، تلاش دارد تا به این پرسش پاسخ دهد: بخش چاپ و تکثیر واحد فرهنگی بنیاد شهید انقلاب اسلامی شهرستان بهشهر در تولید مکتوبات مرتبط با شهدای دفاع مقدس (۱۳۵۹-۱۳۶۷) چه فعالیت‌هایی داشته است؟ یافته‌ها نشان می‌دهد بخش چاپ و تکثیر واحد فرهنگی بنیاد شهید در تکثیر وصیتنامه و زندگینامه شهید، چاپ اشعار و دست‌نوشته‌های فرهنگی شهدا، تولید تراکت و بروشورهای مربوط به جنگ و شهدا، تولید پوسترهای رنگی، چاپ آگهی و اطلاعیه مراسم شهدا اقداماتی متعدد داشته است.

واژه‌های کلیدی: بنیاد شهید انقلاب اسلامی، دفاع مقدس، شهرستان بهشهر، واحد فرهنگی، وصیتنامه شهدا، زندگینامه شهدا، پوسترهای رنگی.

* Corresponding Author: Seyyed MohammadJ Ghorbi

E-mail address ghorbi68@yahoo.com

Copyright2026@ Documents and National Library of the Islamic Republic of Iran. All rights reserved

درآمد

بنیاد شهید انقلاب اسلامی از نهادهای انقلاب اسلامی است که برای رسیدگی به خانواده‌های شهدا، مفقودان و اسرا ایجاد شد. (ربیعی، ۱۳۷۹، ج. ۴، ص. ۴۳۱) این نهاد در اسفند ۱۳۵۸ به فرمان امام خمینی (ره) تشکیل شد و وظایف آن در فرمانی ده‌ماده‌ای به مهدی کروبی ابلاغ شد. بنیاد که ابتدا متعلق به سازمان بهزیستی بود، پس از آغاز جنگ تحمیلی، با تصویب مجلس، به صورت نهادی مستقل درآمد و زیرمجموعه نخست‌وزیری قرار گرفت. طبق فرمان امام (ره)، وظایف بنیاد نیز تأمین نیازهای اقتصادی خانواده‌های شهیدان و ایارگران از مسکن، معیشت، اشتغال و اولویت در استخدام دولتی، بیمه درمانی، حقوق رسمی برای معلولان و نیز برای خانواده‌های شهیدان، درمان معلولان و ساختن برنامه‌هایی در رادیو برای معلولان و خانواده‌های شهیدان بود. همچنین، بنیاد شهید با اجازه ولی فقیه می‌تواند به خانواده‌های شهیدان اسلام در بیرون مرزهای ایران نیز کمک کند. بودجه بنیاد نخست از وجوه شرعی و کمک‌های مردمی تأمین می‌شد. از سال ۱۳۶۴، با موافقت امام خمینی (ره)، بخشی از اموال مصادره‌شده یا مجهول‌المالک در اختیار بنیاد قرار گرفت؛ ولی طبق اساسنامه بنیاد، اصلی‌ترین منبع مالی آن کمک‌ها و اعتبارات مصوب در بودجه عمومی کشور است. با آغاز جنگ تحمیلی، افزون بر خانواده‌های شهیدان، خانواده‌های مفقودان و اسیران نیز از خدمات رفاهی، معنوی و پزشکی این بنیاد برخوردار شدند. در طول جنگ، رسیدگی به امور جانبازان و ایثارگران به عهده بنیاد شهید بود. (صالحی حاجی‌آبادی، ۱۴۰۰، ج. ۲، صص. ۶۶۵-۶۶۸)

بنیاد شهید انقلاب اسلامی شهرستان بهشهر برای پاسداشت مقام شهدا و رسیدگی به مسائل خانواده‌های شهدا، فعالیت‌های متنوع فرهنگی، تبلیغی، اجتماعی، حمایتی و مشاوره‌ای انجام می‌داد (قربی، ۱۴۰۴، الف، صص. ۱-۱۴؛ قربی، ۱۴۰۲، صص. ۱-۶؛ دروازه‌طوس، ۱۴۰۳/۰۳/۱۸؛ نوری تیرتاشی، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ ترابی، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ قیصری، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷) با توجه به اهمیت نقش فرهنگی و

اجتماعی بنیاد شهید انقلاب اسلامی در دوران جنگ تحمیلی، لازم است عملکرد و فعالیت‌های این نهاد انقلابی که از نظر امام خمینی (ره)، نهاد افضل بوده است، بررسی شود. یکی از واحدهای فعال در بنیاد شهید شهرستان بهشهر در دوران دفاع مقدس واحد فرهنگی بوده است که در زمینه ترویج و تبلیغ شهدا اقداماتی مختلف داشت.

از جمله فعالیت‌های عملکردی واحد فرهنگی، چاپ و تکثیر مکتوبات شهدا برای توزیع در مراسم و مجالس شهدا در شهرستان بهشهر بود. (غلامی، ۱۴۰۳/۰۷/۱۴؛ محمدی تازه‌آبادی، ۱۴۰۳/۰۷/۲۹؛ محامدی، ۱۴۰۳/۰۷/۱۴؛ مشکواتی، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷) از همین رو، مقاله حاضر تلاش دارد تا با کاربست مطالعات کتابخانه‌ای، آرشیو اسناد و استعانت از مصاحبه‌های تاریخ شفاهی، عملکرد و فعالیت‌های بخش چاپ و تکثیر واحد فرهنگی بنیاد شهید انقلاب اسلامی بهشهر در تولید مکتوبات مرتبط با شهدای دفاع مقدس (۱۳۵۹-۱۳۶۷) را بررسی کند. بررسی ادبیات پژوهش و پیشینه مطالعات انجام‌شده در زمینه عملکرد بنیاد شهید شهرستان‌ها درد رابطه با تولید مکتوبات و منشورات در زمینه شهدا نشان می‌دهد تا کنون هیچ متن علمی در قالب مقاله، کتاب، طرح پژوهشی و حتی نوشتار ژورنالیستی در زمینه عملکرد چاپ و تکثیر واحد فرهنگی بنیاد شهید انقلاب اسلامی منتشر نشده است و در زمینه فعالیت و عملکرد بنیاد شهید شهرستان بهشهر در دوران دفاع مقدس، هیچ پژوهشی منتشر نشده است. لاجرم، پژوهش حاضر دارای بداعت و نوآوری است و می‌تواند خلأهای موجود در این زمینه را برطرف کند.

روش‌شناسی پژوهش

مقاله حاضر از نوع مطالعات توصیفی است و برای استخراج داده‌ها، علاوه بر مطالعات کتابخانه‌ای و آرشیو اسناد، از روش تاریخ شفاهی و اسنادی استفاده شد. نگارنده با مراجعه به مدیران و کارمندان بنیاد شهید انقلاب اسلامی شهرستان بهشهر، داده‌های کیفی مرتبط با عملکرد «چاپ و تکثیر» واحد فرهنگی بنیاد شهید انقلاب اسلامی

شهرستان بهشهر (۱۳۵۹-۱۳۶۷) را استخراج کرده است. بعد از گردآوری مصاحبه‌های تخصصی از ۱۶ نفر از کارکنان بنیاد شهید و رابطان این نهاد انقلابی، دسته‌بندی موضوعی و کشف الگوی عملکردی واحد فرهنگی این بنیاد انقلابی در زمینه مکتوبات شهدای دفاع مقدس شهرستان بهشهر انجام شد. برای جلوگیری از طولانی‌شدن ارجاع منابع مربوط به پرونده‌های سرگذشت‌پژوهی شهدا، در متن مقاله حاضر از علائم اختصاری ش (شماره پرونده)، د (دفتر) و ب (شماره برگ در پرونده) استفاده شده است.

فعالیت واحد فرهنگی بنیاد شهید انقلاب اسلامی شهرستان بهشهر برای چاپ و تکثیر منشورات دفاع مقدس (۱۳۵۹-۱۳۶۷)

تبیین فلسفه شهادت و ایثار، ترویج فرهنگ شهادت و ایثار و شناسایی زمینه‌های تقویت‌کننده فرهنگ شهادت در جامعه، تکریم شهیدان و زنده نگه داشتن یاد آنان با معرفی آثار، وصیت‌ها و سیره معنوی آنان (صالحی حاجی‌آبادی، ۱۴۰۰، ج. ۲، صص. ۶۶۵-۶۶۸؛ بوک، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ بهشتی، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ جبّاری، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ جوانمرد، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ ریاحی، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷)، ایجاد نمایشگاه‌های شاهد (دروازه طوس، ۱۴۰۳/۰۳/۱۸) و برگزاری مراسم سالگرد و بازسازی مزار شهیدان و آراستن فضای شهر به نام و تصویر و آثار شهیدان از وظایف بنیاد شهید بوده و هست. (صالحی حاجی‌آبادی، ۱۴۰۰، ج. ۲، صص. ۶۶۸-۶۶۵). در همین راستا، بنیاد شهید بهشهر در راستای «فرهنگ ایثار و شهادت توسط اجرای برنامه‌های فرهنگی و هنری» (قربی، ۱۴۰۳؛ ریاحی، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ محمدی تازه‌آبادی، ۱۴۰۳/۰۷/۲۹؛ جوانمرد، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ جبّاری، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ بوک، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ بهشتی، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷) فعالیت فرهنگی و اجتماعی انجام می‌داد که از مصادیق بارز این رویکرد، تکثیر و توزیع آثار مرتبط با شهدا بود (قربی، ۱۴۰۴ الف، صص. ۱-۱۴؛ دروازه طوس، ۱۴۰۳/۰۳/۱۸؛ محامدی، ۱۴۰۳/۰۷/۱۴؛ قیصری،

۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ غلامی، ۱۴۰۳/۰۷/۱۴) که در ادامه به برخی از مصادیق این فعالیت‌ها اشاره خواهد شد.

تکثیر خلاصه زندگینامه شهدا برای مراسم شهدا

در کنار محصولات فرهنگی مختلفی که توسط واحد فرهنگی بنیاد شهید به صورت مختصر و موجز منتشر می‌شد، تکثیر خلاصه زندگینامه شهدا برای مراسم تشییع و تدفین شهید انجام می‌شد. (قربی، ۱۴۰۴؛ محامدی، ۱۴۰۳/۰۷/۱۴؛ قیصری، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ بنیاد شهید انقلاب اسلامی، ۱۳۶۵ الف، ص. ۱؛ بنیاد شهید انقلاب اسلامی، ۱۳۶۲، صص. ۱-۴؛ بنیاد شهید انقلاب اسلامی، ۱۳۶۵ ب، ص. ۱؛ بنیاد شهید انقلاب اسلامی، ۱۳۶۴ الف، صص. ۱-۵؛ پرونده سرگذشت‌پژوهی شهید عبدالرضا معلمی، ش ۱/۰۳/۷/۱۰/۲، د ۳، ب ۱۰۷-۱۰۶؛ پرونده سرگذشت پژوهی شهید محمود اسماعیلی گل‌افشانی، ش ۲۴۰، د ۴، ب ۲) برای شهدایی که وصیتنامه آنها مفقود می‌شد، بنیاد شهید بهشهر جزوات فرهنگی از طریق گردآوری خاطرات دوستان و وابستگان شهید تدارک می‌دید و آن را برای مراسم استفاده می‌کرد. (قربی، ۱۴۰۴ ب)

این جزوات دو الی چند صفحه‌ای به گونه‌ای بود که تصویر شهید با نمادهای ایثار و شهادت مانند قطره خون، کبوترهای زخمی، پرچم‌های عاشورایی، نيزه‌های خون‌آلود و... بر روی جزوه منتشر می‌شد (پرونده سرگذشت‌پژوهی شهید ابراهیم نعمتی حسین‌آبادی، ش ۰۱۳۲۶، د ۲، ب ۲) و در یک الی چند برگ به صورت مختصر تحت عناوین زندگی، خلاصه دست‌نوشته‌ها، نامه به خانواده و گزیده نصایح یا بخشی از وصیتنامه در انتهای زندگینامه قرار می‌گرفت. (بنیاد شهید انقلاب اسلامی، ۱۳۶۵ ب، صص. ۱-۲؛ پرونده سرگذشت‌پژوهی شهید حسینعلی اصغرپور، ش ۵۹۹، د ۳، ب ۶۴-۶۵)

انتشار پوستر رنگی شهدا

یکی از اقدامات واحد فرهنگی بنیاد شهید شهرستان بهشهر تولید پوسترهای رنگی در ارتباط با تصاویر شهدای

شد سرنوشت شاه امریکایی/ بکوب ارتش خدا داری و ملت/ چنان بکوب بر دشمن خوار و ذلت/ حالا ملت ایران گشته بیدار/ به یک دست اسلحه زدگر قرآن/ حالا سرتاسر ایران بسیجه/ باید بداند کاخ جلادان با زیره». (پرونده سرگذشت‌پژوهی شهید عبدالله نظری، ش ۲۰۵، ب ۲)

تکثیر و توزیع وصیتنامه و زندگینامه شهدای نیروگاه

شهید سلیمی

برخی از شهدای بمباران هوایی نیروگاه شهید سلیمی نکا از نیروهای فنی-مهندسی، نگهبانی و کارگری شهرستان بهشهر بودند. (محمّدی تازه‌آبادی، ۱۴۰۲/۱۰/۲۳) برای این شهدا، زندگینامه مختصر و وصیتنامه توسط واحد فرهنگی بنیاد شهید بهشهر تکثیر و توزیع شد. (بنیاد شهید انقلاب اسلامی، ۱۳۶۶، ص. ۱؛ قری، ۱۴۰۴) واحد فرهنگی بنیاد شهید در مراسم این شهدا حضور داشته و تبلیغات فرهنگی لازم را انجام داده است. در کنار تکثیر شهدای بمباران هوایی رژیم بعثی عراق، وصیتنامه برخی از نیروهای فنی-مهندسی این نیروگاه که دارای اصالت بهشهری بودند و در جبهه‌ها به مقام رفیع شهادت نائل آمدند، توسط بنیاد شهید بهشهر منتشر شد. (بنیاد شهید انقلاب اسلامی، ۱۳۶۴، صص. ۱-۲)

تولید ویژه‌نامه فرهنگی برای مراسم سالگرد شهدا

با توجه به کمبودهای دهه ۶۰ در زمینه تولید محتوای فرهنگی و امکانات ناکافی برای تولید محصولاتمانند ویژه‌نامه، واحد فرهنگی بنیاد شهید انقلاب اسلامی شهرستان بهشهر برای مراسم سالگرد برخی از شهدا، ویژه‌نامه‌هایی تولید می‌کرد که مشتمل بر زندگینامه مختصر، وصیتنامه شهید، نامه‌ها و دست‌خط‌های شهید و تصاویر مربوط به شهید بود. (پرونده سرگذشت‌پژوهی شهید وهب صیامی گرجی، ش ۶۶۷، د ۲، ب ۱-۱۱؛ بنیاد شهید انقلاب اسلامی، ۱۳۶۷، صص. ۱-۹؛ بنیاد شهید انقلاب اسلامی، بی تا ب؛ پرونده سرگذشت‌پژوهی شهید کاظم ابراهیم‌پور، ش ۶۴۶، د ۳، ب ۵۴) برای مراسم یادبود و سالگرد

جنگ تحمیلی بود و این واحد تلاش داشت تا با استفاده از جملات ادبی مربوط به ایثار و شهادت، تصاویر شهیدان را در اختیار مردم قرار دهد تا حتی در اماکن فرهنگی و ادارات استفاده شوند. (بنیاد شهید انقلاب اسلامی، بی تا الف، ص. ۱؛ آرشیو کتابخانه ملی، ش ۱۱۸۹۰۵۶؛ آرشیو کتابخانه ملی، ش ۲۱۴۵۳۵؛ قری، ۱۴۰۳؛ قری، ۱۴۰۲)

تکثیر اشعار شهدا در زمینه دفاع مقدس، شهید و انقلاب

واحد فرهنگی بنیاد شهید برای ترویج فرهنگ شهادت و پاسداشت ارزش‌های شهید، اشعار شهدا و دست‌نوشته‌های ادبی آنها را منتشر و توزیع می‌کرد. (پرونده سرگذشت‌پژوهی شهید عبدالله نظری، ش ۲۰۵، ب ۲) اگر شهدای شهرستان بهشهر دارای اشعار و نوشته‌های شخصی با مضامین دینی و مسائل جبهه و جنگ بودند، توسط واحد فرهنگی این نهاد انقلابی منتشر می‌شد. (دروازه‌طوس، ۱۴۰۲/۰۳/۱۸؛ جوانمرد، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ قیصری، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ محامدی، ۱۴۰۳/۰۷/۱۴؛ بوک، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ جباری، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ مشکواتی، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ ریاحی، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷)

آماده‌سازی و تکثیر شعر «سنگر» که توسط شهید فرهنگی محمود گرجی سروده شده بود، یکی از اقدامات واحد فرهنگی بنیاد شهید بود که در ضمیمه وصیتنامه این شهید منتشر شد. (گرجی، ۱۳۶۱، ص. ۱؛ پرونده سرگذشت‌پژوهی شهید محمود گرجی، ش ۶۵۲، د ۲، ب ۷) یکی از اشعار شهید عبدالله نظری توسط واحد فرهنگی بنیاد شهید بهشهر منتشر شد که به قرار زیر است: به قربان خلبان، بفرمان خمینی/ به روی خاک دشمن می‌کشد پر/ بنام فاتوم و پرواز تیزش/ بریزد خون صدامین به تیرش/ برو فانتوم بکن کاخش تو ویران/ نمی‌دانی که شیر خوابیده ایران/ برو صدام پشیمان هستی حالا/ صدوچهل جت و فانتوم دیدی حالا/ برو فانتوم خدا بر زیر بالت/ نگهبانی بده بر انقلابت/ حالا پرچم شد ژ-۳ بدستم/ به فرمان امام سنگر نشستم/ برو صدام نو پس مانده یزیدی/ تمام بودجه اسلام را دزدیدی/ بکوب ارتش که صدام شد فراری/ چنان

شود. (پرونده سرگذشت پژوهی شهید سید عبدالحسین خواه، ش ۳۵۰۷، د ۱، ب ۲۰)

چاپ و تکثیر اعلامیه مجلس ترحیم شهید

واحد فرهنگی بنیاد شهید انقلاب اسلامی شهرستان بهشهر در چاپ و تکثیر اعلامیه مجلس ترحیم شهدا مشارکت می‌کرد (قربی، ۱۴۰۴ الف، صص. ۱-۱۴؛ بنیاد شهید انقلاب اسلامی، ۱۳۶۱ الف، ص. ۱؛ پرونده سرگذشت پژوهی شهید علی‌جان جبرائیلی، ش ۶۴۷، د ۱، ب ۲۶؛ پرونده سرگذشت پژوهی شهید میرزاعلی ابراهیمی رستمی، ش ۶۰۷، د ۱، ب ۱۶؛ محامدی، ۱۴۰۳/۰۷/۱۴؛ بوک، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ دروازه‌طوس، ۱۴۰۲/۰۳/۱۸؛ جوانمرد، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ قیصری، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ جبجباری، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ مشکواتی، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ ریاحی، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ بهشتی، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ محمدی تازه‌آبادی، ۱۴۰۳/۰۷/۲۹؛ نوری تیرتاشی، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ ترابی، ۱۴۰۳/۰۷/۱۴؛ غلامی، ۱۴۰۳/۰۷/۱۴) و با همکاری خانواده شهدا، متن اعلامیه را آماده و منتشر می‌کرد تا مجلس شهدا پرشکوه برگزار شود. در این اعلامیه‌ها، مشخصاتی مانند مکان مراسم، زمان و سخنران مجلس بیان و از مردم درخواست می‌شد تا در مجلس شهید حضور یابند. (بنیاد شهید انقلاب اسلامی، ۱۳۶۱ ب، ص. ۱؛ پرونده سرگذشت پژوهی شهید میرزاعلی ابراهیمی رستمی، د ۱، ب ۱۶؛ پرونده سرگذشت پژوهی شهید قدرت نصیری، ش ۲۱۶، د ۱، ب ۳۱) این همکاری واحد فرهنگی بنیاد شهید شهرستان بهشهر با خانواده شهدا برای چاپ و تکثیر اعلامیه و آگهی‌های برگزاری مراسم سالگرد شهدا بعد از پایان جنگ تحمیلی ادامه پیدا کرد. (خانواده شهید ابراهیمی، ۱۳۷۳، ص. ۱؛ خانواده شهید اسدی، ۱۳۷۹، ص. ۱؛ خانواده شهید اسدی گرجی، ۱۳۷۶، ص. ۱؛ پرونده سرگذشت پژوهی شهید فضل‌الله اسدی گرجی، ش ۶۶۵، د ۱، ب ۲۶)

شهدای روستایی، آگهی‌ها و مطالبی توسط خانواده شهدا آماده می‌شد و بنیاد شهید انقلاب اسلامی با همکاری مردم روستا برای چاپ و توزیع آنها اقدام می‌کرد. (پرونده سرگذشت پژوهی شهید سید مهدی مصطفوی گرجی، ش ۷۹۰، د ۱، ب ۲۷؛ خانواده شهدای روستای گرجی محله، ۱۳۶۷/۰۱/۲۶، ب ۱)

تکثیر و توزیع وصیتنامه شهدای شهرستان بهشهر

در ابتدای شروع جنگ تحمیلی، نهادهایی مانند بنیاد شهید و سپاه پاسداران بهشهر در تکثیر و توزیع وصیتنامه شهدا همکاری داشتند. (حسینی سابقی، ۱۴۰۳/۰۲/۲۴) بعد از تقویت جایگاه بنیاد شهید و شکل‌گیری ساختار منسجم این نهاد انقلابی، بخش اعظم وصیتنامه شهدای شهرستان بهشهر توسط واحد فرهنگی بنیاد شهید بهشهر منتشر می‌شد و کارکنان این اداره در تهیه وصیتنامه، آماده‌سازی، انتشار و توزیع آن اقدام می‌کردند. (محامدی، ۱۴۰۳/۰۷/۱۴؛ بوک، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ دروازه‌طوس، ۱۴۰۲/۰۳/۱۸؛ جوانمرد، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ قیصری، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ جبجباری، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ مشکواتی، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ ریاحی، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ بهشتی، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ محمدی تازه‌آبادی، ۱۴۰۳/۰۷/۲۹؛ نوری تیرتاشی، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ ترابی، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ غلامی، ۱۴۰۳/۰۷/۱۴)

برای چاپ وصیتنامه برخی از نیروهای نظامی و انتظامی، واحد فرهنگی سپاه پاسداران و سایر نهادهای انتظامی مشارکت‌هایی داشتند و در برخی مواقع، مستقلاً به چاپ وصیتنامه‌ها، گزیده‌های وصیتنامه و زندگینامه شهدای نظامی شهرستان بهشهر اقدام می‌کردند. (نک: آرشیو کنگره سرداران شهید استان مازندران)

گاه‌ها برای برخی از شهدا، واحد فرهنگی بنیاد شهید واحد تهران همکاری داشت و برخی از تولیدات فرهنگی شهدا مانند وصیتنامه‌ها و زندگینامه مختصر آنها را تکثیر می‌کرد و در اختیار واحد فرهنگی بنیاد شهید شهرستان بهشهر قرار می‌داد تا در مراسم و مجالس شهید استفاده

چاپ و تکثیر نامه‌های شهدا

در کنار وصیتنامه، خاطرات و زندگینامه شهدای دفاع مقدس، واحد فرهنگی بنیاد شهید بهشهر برخی از نامه‌های شهدا که برای اعضای خانواده ارسال می‌شد و دارای مضامین و محتوای تربیتی، اعتقادی، دینی، اجتماعی و سیاسی بود را چاپ و تکثیر و در کنار سایر منشورات فرهنگی در مراسم شهید توزیع می‌کرد. محتوای برخی از نامه‌ها سرشار از توصیه‌های آموزنده برای خانواده‌ها و جامعه در شرایط جنگ تحمیلی بود و می‌توانست بر رفتار و عقاید خوانندگان اثر فرهنگی و اجتماعی داشته باشد؛ به همین دلیل، برخی از نامه‌های شهدا توسط واحد فرهنگی این نهاد انقلابی با همکاری خانواده شهید گردآوری، تنظیم و تکثیر می‌شد. البته بررسی مدارک فرهنگی شهدای دفاع مقدس شهرستان بهشهر نشان می‌دهد این اقدام به صورت محدود انجام شده است و بخشی از نامه‌ها در جزوات مختصر زندگینامه منتشر می‌شدند؛ اما به صورت موردی، نامه‌هایی بودند که مستقلاً چاپ و تکثیر شدند تا همراه سایر منشوران فرهنگی تولیدشده برای مراسم شهید، مورد استفاده عموم جامعه قرار بگیرند. برای نمونه، می‌توان به چاپ و تکثیر آخرین نامه شهید فرهنگی محمد زمان کاظمی گرجی توسط بنیاد شهید بهشهر اشاره کرد. (بنیاد شهید انقلاب اسلامی، ۱۳۶۰، صص. ۱-۳؛ پرونده سرگذشت‌پژوهی شهید محمد زمان کاظمی گرجی، د ۲، ب ۸-۶)

چاپ و تکثیر جزوات فرهنگی انجمن‌های اسلامی و پایگاه‌های بسیج در زمینه شهدا

برخی از پایگاه‌های مقاومت بسیج و انجمن‌های اسلامی در نقاط مختلف شهرستان بهشهر طی دوران جنگ تحمیلی نیز جزوات و بروشورهای فرهنگی در رابطه با وصیتنامه، زندگینامه و معرفی شهدا تدارک می‌دیدند که برای چاپ و تکثیر این محصولات فرهنگی از واحد فرهنگی بنیاد شهید انقلاب اسلامی شهرستان بهشهر کمک گرفته می‌شد. برای نمونه، می‌توان به چاپ و تکثیر جزوه

«زندگینامه برادر شهید حسین تقی‌زاده» اشاره کرد که توسط انجمن اسلامی و پایگاه شهید کاظم‌زاده زاغمرز برای مراسم این شهید آماده شده بود. (انجمن اسلامی و پایگاه شهید کاظم‌زاده زاغمرز، بی‌تا، صص. ۱-۵؛ پرونده سرگذشت‌پژوهی شهید حسین تقی‌زاده، ش ۷۴۴، د ۳، ب ۴۵-۴۳)

استفاده از وصیتنامه شهدا برای تولید محصولات فرهنگی

یکی از اقدامات بنیاد شهید انقلاب اسلامی شهرستان بهشهر گزینش بخش‌هایی از وصیتنامه شهدا برای تولید محصولات فرهنگی بود (پرونده سرگذشت‌پژوهی شهید قاسمعلی فخاریان، ش ۶۱، د ۲، ب ۲) که این محصولات در قالب‌هایی مانند تراکت، دیوارنوشته، پارچه‌نویسی، بروشور و ویژه‌نامه برای شهدا و مناسبت‌های دوران جنگ بود. کارکنان این اداره فرازهایی از وصیتنامه شهدا را گلچین می‌کردند و بعد از آماده‌سازی به صورت تراکت‌ها و منشورات فرهنگی، در اختیار مردم، نهادها و مراکز مختلف قرار می‌دادند. (پرونده سرگذشت‌پژوهی شهید محمود گرجی، ش ۶۵۲، د ۱، ب ۱۹) این محصولات امکان نصب در تابلوی اعلانات ادارات، چسباندن در دیوارها و توزیع در بین مردم را داشت.

برخی از محصولات فرهنگی برآمده از وصیتنامه‌ها توسط خانواده شهید گردآوری یا آماده‌سازی می‌شد و در اختیار واحد فرهنگی بنیاد شهید بهشهر برای چاپ و تکثیر قرار می‌گرفت. (خانواده شهید گرجی، بی‌تا، ص. ۱)

تکثیر و توزیع تراکت‌های تبلیغاتی و بروشورهای مرتبط با شهدا و دفاع مقدس

عملکرد واحد فرهنگی بنیاد شهید بهشهر نشان می‌دهد این واحد در راستای گفتمان‌سازی ارزش‌های انقلابی و ترویج معارف دفاع مقدس، در زمینه پخش تراکت، بروشور و تبلیغ فرهنگی مربوط به جبهه و جنگ و شهدا در بین مردم اقدام می‌کرد. (قربی، ۱۴۰۴ الف، صص. ۱-۱۴؛

اولین کتاب در زمینه وصیتنامه شهدای شهرستان بهشهر است که در اوایل جنگ تحمیلی گردآوری شد.

تدارک (تأمین، تکثیر و توزیع) بروشور، نشریات و جزوات فرهنگی در زمینه شهدا، دفاع مقدس و رهنمودهای امام خمینی (ره)

در راستای فرهنگ‌سازی گفتمان ایشار و شهادت و تبیین فرامین امام خمینی (ره) در زمینه مسائل جبهه و جنگ، شهدا، مسائل خانواده شهدا و... اقدامات فرهنگی مانند تهیه و توزیع نشریات و کالاهای فرهنگی در دستور کار قرار داشت و واحدهای فرهنگی بنیاد شهید در سراسر کشور در این زمینه اقدام می‌کردند. مسئولان بنیاد در شهرستان بهشهر در امور فرهنگی به «توزیع بروشور و مجلات فرهنگی درباره شهدا، فرمان‌های امام خمینی (ره) و مسائل جنگ» توجه داشتند. (محامدی، ۱۴۰۳/۰۷/۱۴؛ بوک، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ دروازه‌طوس، ۱۴۰۲/۰۳/۱۸؛ جوانمرد، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ قیصری، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ جبجاری، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ مشکوآتی، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ ریاحی، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ بهشتی، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ محمدی تازه‌آبادی، ۱۴۰۳/۰۷/۲۹؛ نوری تیرتاشی، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ ترابی، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ غلامی، ۱۴۰۳/۰۷/۱۴) رصد و پایش تولیدات واحد فرهنگی بنیاد شهید بهشهر نشان می‌دهد در ایام مختلف، شعارهای انقلابی در قالب‌های تراکت و پوستر تکثیر و توزیع می‌شد. برای نمونه، می‌توان به تکثیر پوستر شعار «خدایا، خدایا، تا انقلاب مهدی خمینی را نگهدار» (بنیاد شهید انقلاب اسلامی، بی‌تا پ، ص. ۱؛ پرونده سرگذشت‌پژوهی شهید حسین تقی‌زاده، ش ۷۴۴، د ۲، ب ۲) اشاره کرد.

نتیجه

این مقاله تلاشی برای بررسی عملکرد واحد فرهنگی بنیاد شهید انقلاب اسلامی شهرستان بهشهر در زمینه «چاپ و تکثیر» منشورات و آثار مرتبط با شهدا، دفاع مقدس و انقلاب اسلامی بود. یافته‌های مقاله بر اساس پرونده‌های

محامدی، ۱۴۰۳/۰۷/۱۴؛ بوک، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ دروازه‌طوس، ۱۴۰۲/۰۳/۱۸؛ جوانمرد، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ قیصری، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ جبجاری، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ مشکوآتی، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ ریاحی، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ بهشتی، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ محمدی تازه‌آبادی، ۱۴۰۳/۰۷/۲۹؛ نوری تیرتاشی، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ ترابی، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ غلامی، ۱۴۰۳/۰۷/۱۴) این محصولات فرهنگی در مراسم شهدا یا مجالس مرتبط با شهید در نقاط مختلف شهرستان بهشهر توزیع می‌شدند.

این بروشورها و تراکت‌های فرهنگی به صورت سیاه و سفید یا رنگی منتشر می‌شد و در تولید آنها تلاش می‌شد تا از جذابیت‌های بصری مانند نقاشی، طراحی، اشعار و بیانات امام خمینی (ره)، جملات شهید و فرازی از وصیتنامه شهید استفاده شود. (قربی، ۱۴۰۴ ب)

اقدامات حمایتی در زمینه آثار فرهنگی و منشورات شهدا

حمایت از چاپ کتاب مرتبط با شهدا

بنیاد شهید انقلاب اسلامی شهرستان بهشهر در راستای مأموریت‌های فرهنگی و رسالت سازمانی خود، از چاپ کتاب مرتبط با وصیتنامه شهدا حمایت می‌کرد. (محامدی، ۱۴۰۳/۰۷/۱۴؛ بوک، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ دروازه‌طوس، ۱۴۰۲/۰۳/۱۸؛ جوانمرد، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ قیصری، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ جبجاری، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ مشکوآتی، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ ریاحی، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ بهشتی، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ محمدی تازه‌آبادی، ۱۴۰۳/۰۷/۲۹؛ نوری تیرتاشی، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ ترابی، ۱۴۰۳/۰۸/۰۷؛ غلامی، ۱۴۰۳/۰۷/۱۴) البته این اقدام به صورت محدود، موردی و در حد امکانات تعریف‌شده بر اساس رسالت سازمانی بنیاد شهید بود. (غلامی، ۱۴۰۳/۰۷/۱۴)

برای نمونه، دو جلد کتاب در زمینه زندگینامه و وصیتنامه شهدای شهرستان بهشهر با حمایت بنیاد شهید منتشر شد. (دروازه‌طوس، ۱۳۶۳/۰۷/۱۴) در سال ۱۳۶۱، کتاب پیام شهیدان بهشهر منتشر شد (موسی‌نژاد، ۱۳۶۱) که

منابع

الف. کتاب‌ها

ربیعی، منیژه (۱۳۷۹). بنیاد شهید انقلاب اسلامی. در *دانشنامه جهان اسلام* (جلد ۴؛ چاپ اول؛ زیر نظر غلامعلی حداد عادل). تهران: بنیاد دائره‌المعارف اسلامی.

صالحی حاجی‌آبادی، ابراهیم (۱۴۰۰). بنیاد شهید انقلاب اسلامی. در *دانشنامه امام خمینی (ره)* (جلد دوم؛ چاپ اول). تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره).

موسی‌نژاد، علیرضا (۱۳۶۱). *پیام شهیدان بهشهر* (جلد اول). بهشهر: بی‌نا.

قربی، سید محمدجواد (۱۴۰۲). *رئوس فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی شهرستان بهشهر در دفاع مقدس [جزوه منتشر نشده]*. بهشهر: بی‌نا.

قربی، سید محمدجواد (۱۴۰۳). *خاطرات شفاهی مردم و مسئولان شهرستان بهشهر از دوران جنگ تحمیلی (دفتر اول) [جزوه منتشر نشده]*. بهشهر: بی‌نا.

ب. جزوات، بروشور و تراکت‌ها

انجمن اسلامی و پایگاه شهید کاظم‌زاده زاغمرز (بی‌تا). *زندگینامه برادر شهید حسین تقی‌زاده*. بهشهر: چاپ و تکثیر واحد فرهنگی بنیاد شهید انقلاب اسلامی شهرستان بهشهر.

بنیاد شهید انقلاب اسلامی (۱۳۶۰). *آخرین نامه شهید محمد زمان کاظمی*. بهشهر: چاپ و تکثیر واحد فرهنگی بنیاد شهید انقلاب اسلامی شهرستان بهشهر.

بنیاد شهید انقلاب اسلامی (۱۳۶۱الف). *اعلامیه مجلس ختم سومین روز شهادت علی‌جان جبرائیلی*. بهشهر: واحد فرهنگی بنیاد شهید انقلاب اسلامی.

بنیاد شهید انقلاب اسلامی (۱۳۶۱ب). *اعلامیه مجلس ختم (هفتم) شهید قدرت نصیری*. بهشهر: واحد فرهنگی بنیاد شهید بهشهر.

بنیاد شهید انقلاب اسلامی (۱۳۶۲). *زندگینامه شهید شعبان اسلامی*. بهشهر: واحد فرهنگی بنیاد شهید انقلاب

سرگذشت‌پژوهی شهدا، اسناد مرتبط با بنیاد شهید و مصاحبه‌ها با کارکنان این نهاد انقلابی در شهرستان بهشهر نشان می‌دهد واحد فرهنگی بنیاد شهید با گردآوری اسناد، مدارک، خاطرات، نامه‌ها، دست‌نوشته‌ها و وصایای شهدای شهرستان بهشهر، تولیدات فرهنگی متنوعی را چاپ و تکثیر کرده است. بررسی منشورات تولیدشده توسط واحد فرهنگی بنیاد شهید بهشهر نشان می‌دهد چاپ و تکثیر وصایای شهدا در اولویت بوده است و اگر شهدا دارای وصیتنامه بودند، این واحد آنها را منتشر و در مراسم آنها توزیع می‌کرد. پرونده‌های سرگذشت‌پژوهی شهدا نشان از این دارد که برای بیشتر شهدای این شهرستان، تکثیر و توزیع وصیتنامه انجام شده است و برای شهدایی که فاقد وصیتنامه بودند یا وصیتنامه آنها یافت نشد، منشورات جانبی مانند زندگینامه، دست‌نوشته‌ها، نامه‌ها و خاطرات آنها به صورت جزواتی دو الی چند صفحه‌ای منتشر می‌شد.

واحد فرهنگی بنیاد شهید بهشهر در زمینه چاپ و تکثیر وصیتنامه‌ها، خلاصه زندگینامه شهدا، پوستره‌های رنگی شهدا و بیانات امام خمینی (ره)، وصیتنامه شهدای بمباران نیروگاه شهید سلیمی نکا، اشعار و دست‌نوشته شهدا، تکثیر بروشور و تراکت‌های جبهه و جنگ و شهدا، تولید ویژه‌نامه‌های فرهنگی برای مجالس سالگرد شهدا، چاپ و تکثیر اعلامیه‌های ترحیم شهدا، تکثیر جزوات فرهنگی پایگاه‌های مقاومت بسیج و انجمن‌های اسلامی روستاها و مساجد در زمینه شهدای دفاع مقدس، تکثیر بخش‌هایی از وصیتنامه شهدا به صورت تراکت و پوستر و بروشور برای انتقال پیام شهدا به جامعه اقدامات فراوانی داشت و در راستای حمایت از این اقدامات فرهنگی در جامعه طی دوران دفاع مقدس، ضمن حمایت از تولید آثار مرتبط با شهدا، در زمینه تدارک بروشور، نشریات و جزوات فرهنگی درباره شهدا، دفاع مقدس و رهنمودهای امام خمینی (ره) فعالیت می‌کرد تا در فرهنگ‌سازی ایشار و شهادت و گفتمان‌سازی اصول و مبانی دفاع مقدس در جامعه نقشی مؤثر داشته باشد.

اسلامی شهرستان بهشهر.

بنیاد شهید انقلاب اسلامی (۱۳۶۴ الف). گوشه‌هایی از خاطرات شهید محمود اسماعیلی گل‌افشانی (از زبان دوستان و بستگان شهید). بهشهر: بنیاد شهید شهرستان بهشهر.

بنیاد شهید انقلاب اسلامی (۱۳۶۴ ب). وصیتنامه شهید علی‌رضا عبادیان. بهشهر: واحد فرهنگی بنیاد شهید.

بنیاد شهید انقلاب اسلامی (۱۳۶۵ الف). مختصری از زندگینامه شهید نادعلی تقی‌پور. بهشهر: واحد فرهنگی بنیاد شهید انقلاب اسلامی شهرستان بهشهر.

بنیاد شهید انقلاب اسلامی (۱۳۶۵ ب). قسمتی از زندگینامه شهید عبدالرضا معلمی. بهشهر: واحد فرهنگی بنیاد شهید انقلاب اسلامی شهرستان بهشهر.

بنیاد شهید انقلاب اسلامی (۱۳۶۵ پ). شمه‌ای از زندگینامه شهید همیشه در سنگر حسین علی اصغرپور. بهشهر: واحد فرهنگی بنیاد شهید انقلاب اسلامی شهرستان بهشهر.

بنیاد شهید انقلاب اسلامی (۱۳۶۶). وصیتنامه شهید اسکندر جعفری. بهشهر: واحد فرهنگی بنیاد شهید بهشهر.

بنیاد شهید انقلاب اسلامی (۱۳۶۷). ویژه‌نامه سالگرد شهید وهب صیامی. بهشهر: واحد فرهنگی بنیاد شهید شهرستان بهشهر.

بنیاد شهید انقلاب اسلامی (بی تا الف). به یادشدهای به خون خفته بهشهر [پوستر]. بهشهر: واحد فرهنگی بنیاد شهید انقلاب اسلامی شهرستان بهشهر.

بنیاد شهید انقلاب اسلامی (بی تا ب). ویژه‌نامه سالگرد شهادت کاظم ابراهیم‌پور. بهشهر: واحد فرهنگی بنیاد شهید انقلاب اسلامی.

بنیاد شهید انقلاب اسلامی (بی تا پ). پوستر شعار: خدایا، خدایا، تا انقلاب مهدی خمینی را نگه‌دار. بهشهر: واحد فرهنگی بنیاد شهید بهشهر.

خانواده شهدا روستای گرجی محله (۱۳۶۷/۰۱/۲۶). اعلامیه بزرگداشت شهادت پاسداران رشید اسلام. روستای گرجی محله بهشهر: چاپ و تکثیر واحد فرهنگی بنیاد

شهید انقلاب اسلامی شهرستان بهشهر.

خانواده شهید ابراهیمی (۱۳۷۳). آگاهی دعوت سالگرد شهید میرزاعلی ابراهیمی. بهشهر: واحد فرهنگی بنیاد شهید انقلاب اسلامی شهرستان بهشهر.

خانواده شهید اسدی (۱۳۷۹). آگاهی نوزدهمین سالگرد شهادت شهید فضل‌الله اسدی. بهشهر: چاپ و تکثیر بنیاد شهید انقلاب اسلامی شهرستان بهشهر.

خانواده شهید اسدی گرجی (۱۳۷۶). آگاهی شانزدهمین سالگرد شهادت پاسدار رشید اسلام شهید فضل‌الله اسدی گرجی. بهشهر: چاپ و تکثیر بنیاد شهید انقلاب اسلامی بهشهر.

خانواده شهید محمود گرجی (بی تا). قسمتی از وصیتنامه معلم شهید محمود گرجی. بهشهر: واحد فرهنگی بنیاد شهید انقلاب اسلامی شهرستان بهشهر.

گرجی، محمود [شهید] (۱۳۶۱). سنگر، از طرف خانواده و دوستان شهید گرجی. بهشهر: واحد فرهنگی بنیاد شهید انقلاب اسلامی شهرستان بهشهر.

پ. اسناد

آرشیو کنگره سرداران شهید استان مازندران. پرونده‌های سرگذشت‌پژوهی شهدای شهرستان بهشهر.

آرشیو منابع غیرکتابی سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی. پوستر رنگی. شماره کتابشناسی ملی: ۱۱۸۹۰۵۶، شناسه بازیابی: ۲۱-۲۱۵۶ [۱] پوستر رنگی ۶۸×۴۹ س.م.].

آرشیو منابع غیر کتابی سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی. پوستر رنگی. شماره کتابشناسی ملی: ۱۲۱۴۵۳۵، شناسه بازیابی: ۲۱-۶۱۶۱ [۱] پوستر رنگی ۷۰×۵۰ س.م.].

پرونده سرگذشت‌پژوهی شهید ابراهیم نعمتی حسین آبادی. شماره پرونده: ۰۱۳۲۶، شناسه شهید: ۱/۰۷/۰۰۷/۳، شناسه بنیاد شهید: ۶۱۳۱۴۱۸.

پرونده سرگذشت‌پژوهی شهید حسین تقی‌زاده. شماره پرونده: ۷۴۴، شناسه شهید: ۱/۰۴/۰۲/۲، شناسه بنیاد شهید:

۶۳۲۹۸۳.

پرونده سرگذشت‌پژوهی شهید حسینعلی اصغرپور.
شماره پرونده: ۵۹۹، شناسه شهید: ۱/۰۷/۱۰/۵، شناسه بنیاد
شهید: ۶۵/۲۷/۲۴.

پرونده سرگذشت‌پژوهی شهید سید عبدالحسین خواه.
شماره پرونده: ۳۵۰۷، شناسه شهید: ۱/۰۶/۰۳/۲، شناسه
بنیاد شهید: ۶۵۱۳۷۸۲.

پرونده سرگذشت‌پژوهی شهید سید مهدی مصطفوی
گرجی. شماره پرونده: ۷۹۰، شناسه شهید: ۱/۰۵/۱۳/۵.

پرونده سرگذشت‌پژوهی شهید عبدالرضا معلمی.
شماره پرونده: ۲۵۳، شناسه شهید: ۱/۰۳/۷/۰۱۰/۲، شناسه
بنیاد شهید: ۶۵/۳۵۰۳۱.

پرونده سرگذشت‌پژوهی شهید عبدالله نظری. شماره
پرونده: ۲۰۵، شناسه شهید: ۱/۰۷/۰۳/۲.

پرونده سرگذشت‌پژوهی شهید علی‌جان جبرائیلی.
شماره پرونده: ۶۴۷، شناسه شهید: ۱/۰۳/۰۲/۲، شناسه بنیاد
شهید: ۶۱۷۲۴۷.

پرونده سرگذشت‌پژوهی شهید فضل‌الله اسدی گرجی.
شماره پرونده: ۶۶۵، شناسه شهید: ۱/۰۳/۰۳/۲، شناسه بنیاد
شهید: ۶۰۷۹۹.

پرونده سرگذشت‌پژوهی شهید قاسمعلی فخاریان.
شماره پرونده: ۶۱، شناسه شهید: ۱/۰۱/۰۰۹/۳، شناسه بنیاد
شهید: ۶۲۱۸۳۸۶.

پرونده سرگذشت‌پژوهی شهید قدرت نصیری. شماره
پرونده: ۲۱۶، شناسه شهید: ۱/۰۷/۰۰۹/۲، شناسه بنیاد
شهید: ۶۰/۱۳۷۱۶.

پرونده سرگذشت‌پژوهی شهید کاظم ابراهیم‌پور. شماره
پرونده: ۶۴۶، شناسه شهید: ۱/۰۳/۰۲/۲، شناسه بنیاد شهید:
۶۱۸۰۹.

پرونده سرگذشت‌پژوهی شهید محمد زمان کاظمی
گرجی. شماره پرونده: ۶۵۲، شناسه شهید: ۱/۰۳/۰۲/۲،
شناسه بنیاد شهید: ۶۰۱۰۶۸۸.

پرونده سرگذشت‌پژوهی شهید محمود اسماعیلی
گل‌افشانی. شماره پرونده: ۲۴۰، شناسه شهید:

۱/۰۷/۰۰۸/۵.

پرونده سرگذشت‌پژوهی شهید محمود گرجی. شماره
پرونده: ۶۵۲، شناسه شهید: ۱/۰۳/۰۲/۲، شناسه بنیاد شهید:
۶۱۲۵۸۱۰.

پرونده سرگذشت‌پژوهی شهید محمود گرجی. شماره
پرونده: ۶۵۲، شناسه شهید: ۱/۰۳/۰۲/۲، شناسه بنیاد شهید:
۶۱۲۵۸۱۰.

پرونده سرگذشت‌پژوهی شهید میرزا علی ابراهیمی
رستمی. شماره پرونده: ۶۰۷، شناسه شهید: ۱/۰۳/۰۱/۲،
شناسه بنیاد شهید: ۶۰۳۷۷.

پرونده سرگذشت‌پژوهی شهید وهب صیامی گرجی.
شماره پرونده: ۶۶۷، شناسه شهید: ۱/۰۳/۰۳/۲، شناسه بنیاد
شهید: ۶۱۱۹۰۸۳.

قربی، سید محمدجواد (۱۴۰۴ الف). آرشیو
مصاحبه‌های مکتوب نقش بنیاد شهید انقلاب اسلامی
شهرستان بهشهر در دوران جنگ تحمیلی [آرشیو شخصی
سید محمدجواد قربی]. شماره پرونده: MF-IR/B.2025-
F14

قربی، سید محمدجواد (۱۴۰۴ ب). آرشیو منشورات
بنیاد شهید انقلاب اسلامی شهرستان بهشهر (تراکت،
بروشور و ویژه‌نامه فرهنگی شهدای بهشهر) در دوران دفاع
مقدس [آرشیو شخصی سید محمدجواد قربی]. شماره
پرونده: TBCMB-2025.

قربی، سید محمدجواد (۱۴۰۴ پ). آرشیو وصیتنامه‌های
شهدای بهشهر انتشار یافته توسط واحد فرهنگی بنیاد شهید
انقلاب اسلامی شهرستان بهشهر [آرشیو شخصی سید
محمدجواد قربی]. شماره پرونده: WM730-2025.

قربی، سید محمدجواد (۱۴۰۴ ت). آرشیو زندگینامه
شهدای بهشهر انتشار یافته توسط واحد فرهنگی بنیاد شهید
انقلاب اسلامی شهرستان بهشهر [آرشیو شخصی سید
محمدجواد قربی]. شماره پرونده: BMB-2025.

ت. مصاحبه‌ها

بوک، علیرضا (۱۳۳۵). کارمند بازنشسته بنیاد شهید

- انقلاب اسلامی. مصاحبه‌کننده: سید محمدجواد قربی، بهشهر، مورخ ۷ آبان ۱۴۰۳.
- بهشتی، محمدعلی (۱۳۴۵). کارمند بازنشسته بنیاد شهید انقلاب اسلامی. مصاحبه‌کننده: سید محمدجواد قربی، بهشهر، مورخ ۷ آبان ۱۴۰۳.
- ترابی، سیدعلی (۱۳۳۸). کارمند بازنشسته بنیاد شهید انقلاب اسلامی. مصاحبه‌کننده: سید محمدجواد قربی، بهشهر، مورخ ۷ آبان ۱۴۰۳.
- جباری، تراب (۱۳۳۶). کارمند بازنشسته بنیاد شهید انقلاب اسلامی. مصاحبه‌کننده: سید محمدجواد قربی، بهشهر، مورخ ۷ آبان ۱۴۰۳.
- جوانمرد، محمد (۱۳۳۷). کارمند بازنشسته بنیاد شهید انقلاب اسلامی. مصاحبه‌کننده: سید محمدجواد قربی، بهشهر، مورخ ۷ آبان ۱۴۰۳.
- حسینی سابق، سید محمدحسن (۱۳۴۲). کارمند بازنشسته اداره بهزیستی شهرستان بهشهر. مصاحبه‌کننده: سید محمدجواد قربی، بهشهر، مورخ ۲۴ اردیبهشت ۱۴۰۳.
- دروازه طوس، سیدحسین (۱۳۳۷). کارمند بازنشسته بنیاد شهید انقلاب اسلامی. مصاحبه‌کننده: سید محمدجواد قربی، جلسه دوم، بهشهر، مورخ ۱۴ مهر ۱۴۰۳.
- دروازه طوس، سیدحسین (۱۳۳۷). کارمند بازنشسته بنیاد شهید انقلاب اسلامی. مصاحبه‌کننده: سید محمدجواد قربی، جلسه اول، بهشهر، مورخ ۱۸ خرداد ۱۴۰۲.
- ریاحی، علی‌اکبر (۱۳۳۴). کارمند بازنشسته بنیاد شهید انقلاب اسلامی. مصاحبه‌کننده: سید محمدجواد قربی، بهشهر، مورخ ۷ آبان ۱۴۰۳.
- غلامی، محمداسمعیل (۱۳۴۱). کارمند بازنشسته سپاه پاسداران انقلاب اسلامی. مصاحبه‌کننده: سید محمدجواد قربی، بهشهر، مورخ ۱۴ مهر ۱۴۰۳.
- قیصری، عیسی (۱۳۴۴). کارمند بازنشسته بنیاد شهید انقلاب اسلامی. مصاحبه‌کننده: سید محمدجواد قربی، بهشهر، مورخ ۷ آبان ۱۴۰۳.
- محامدی، علی (۱۳۴۰). کارمند بازنشسته بنیاد شهید انقلاب اسلامی. مصاحبه‌کننده: سید محمدجواد قربی،
- جلسه دوم، بهشهر، مورخ ۱۴ مهر ۱۴۰۳.
- محمدی تازه‌آبادی، فاطمه (۱۳۴۳). کارمند بازنشسته آموزش و پرورش شهرستان بهشهر. مصاحبه‌کننده: سید محمدجواد قربی، جلسه اول، روستای تازه‌آباد، مورخ ۲۳ دی ۱۴۰۲.
- محمدی تازه‌آبادی، فاطمه (۱۳۴۳). کارمند بازنشسته آموزش و پرورش شهرستان بهشهر. مصاحبه‌کننده: سید محمدجواد قربی، روستای تازه‌آباد، مورخ ۲۹ مهر ۱۴۰۳.
- مشکواتی، سید محمد (بی‌تا). کارمند بازنشسته بنیاد شهید انقلاب اسلامی. مصاحبه‌کننده: سید محمدجواد قربی، بهشهر، مورخ ۷ آبان ۱۴۰۳.
- نوری تیرتاشی، عباسعلی (۱۳۳۴). کارمند بازنشسته بنیاد شهید انقلاب اسلامی. مصاحبه‌کننده: سید محمدجواد قربی، بهشهر، مورخ ۷ آبان ۱۴۰۳.

